DİNLER TARİHİ DERNEĞİ YAYINLARI/2

Dinler Tarihi Araştırmaları-II

(Sempozyum: 20-21 Kasım 1998, Konya)

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	75059
Tas. No:	209 DİN. T

ANKARA
2000

HIRİSTİYANLIKTA DİN VE DİNİ ANLAYIŞ

Prof. Dr. Mehmet AYDIN

Her din bir dünya görüşü ortaya koymakta ve bu dünya görüşü etrafında şekillenmektedir. Dinlerin ihtiva ettiği teorik, pratik ve sosyolojik mesajlar, hep bu dünya görüşünü temellendirmektedir. Hıristiyanlığın nasıl bir din olduğunu da tespit için, önce onun dünya görüşünü ve bu görüşünün dayandığı temel prensipleri yakalamak gerekecektir. Hıristiyanlık, bidayetten beri dünya ve dünyanın kurumları konusunda ilgisizdir. Onun ilgilendiği tek şey, İsa'nın mesajlarına kulak veren Hıristiyan cemaatının içinde yer alma olayıdır. Hz. İsa için tek endişe, Tanrı kaygısının içinde olmak ve dünyanın sonundaki Tanrısal Krallığı tanımaktır. Bu açıdan Hıristiyanlık, mistik bir anlayışı sergilemekte ve Budizm ile paralellik içinde görünmektedir. İki din arasındaki temel fark, dünyadan uzaklaşma nedeninde bulunmaktadır. Budizm, dünyadan zahidi nedenlerle uzaklaşırken; Hıristiyanlık dünyadan, dünyanın sonuna inandığı için uzaklaşmaktadır. Bunun için ilk Hıristiyanlık'ta ve ilk Hıristiyanlarda dünyanın sonunun yakınlığı çok önemli bir faktör olarak ele alınmakta, dünya ve dünya ile ilgili her şey ikinci planda bırakılmaktadır. Daha sonra bu anlayışı St. Paul'un dünyayı günahla eş tutması anlayışı, daha da ileri götürmüştür. Bunun için İsa'nın dünyasında zenginliğin, ailenin, otorite sahibi olarak söz sahibi olmanın çok fazla önemi yoktur. İsa için önemli olan, Tanrısal mesajın kabul edilmesi ve İsa'nın cemaati içinde bir yer edinilmesidir. Bu cemaat, İsa için çok önemlidir. Hatta annesi ve kardeşlerinden daha önemlidir. Bir gün İsa, "Benim anam ve kardeşlerim kim? diyerek çevresinde oturanlara bakarak şöyle söylemiştir: "İşte benim anam ve kardeşlerim"[1] Çünkü İsa için Allah'ın huzurunda böyle organik ilişkilerin çok fazla değeri yoktur. Aynı fikri St. Paul daha da ileri götürmüştür. Bunun için Paul, evliliği, günah karşısında bir ehveni şer olarak kabul etmektedir. Yine de erkek ve kadınların kendilerini tuttukları takdirde bekar kalmalarını tavsiye etmektedir.[2] Çünkü burada hedef, insanların kendilerini Tanrı'ya vakfetmeleridir.

---

[1] Markos : 3/31-35.

[2] I. Korintos: 7/8.

Nitekim "evlenen erkekler kadınlarını nasıl hoşnut edeceğini düşünürler, bekarlar ise, Tanrı'yı nasıl hoşnut edeceğini düşünürler."[3] demektedir.

Hıristiyanlık dünyaya böyle bakarken dini de belirli esaslar üzerinde temellendirmeye yönelir. Şüphesiz din olarak Hıristiyanlık, Allah'a iman ilkesine öncelik vermektedir. Ancak Hıristiyan imanının pratik hale konması esnasında, Allah'a iman ikinci plana itilerek, ana rolü İsa'nın oynadığını görmekteyiz. Bunun için Hıristiyan dinini "İsa-Mesih" merkezli bir din olarak görmekteyiz. Hıristiyanlıkta herşey, İsa-Mesih etrafında şekillenmekte ve onunla izaha kavuşabilmektedir. Burada her dinin bir merkez noktasının bulunduğunu ve bu merkez noktanın yakalanmadan o dinin çözülemeyeceğini de belirtmek gerekecektir. İşte Hıristiyanlığın bu merkez noktası, "İsa-Mesih" fikrinde düğümlenmiştir.

Bunun için İsa Mesih, kurtarıcı İsa olarak insanlığa gönderilmiştir. Tanrı, insanlığın hayrına İsa'da bedenleşmiştir. Bunun için İsa, "Allah'ın oğlu"dur. Allah'ın oğlu ünvanı, karşılıklı ve içten, Tanrı ile bir ilişki oluşturduğunu belirtmektedir. Bu durumda İsa, yalnız Tanrının istediğini yapmaktadır. İncillerde "Allah'ın oğlu" tabiri birçok yerde geçmektedir. Bu konuda konsillerde yapılan sayısız tartışmada "İsa'nın" uluhiyette, Tanrı ile eşit olduğu kabul edilmiştir. İsa'nın mesihlik özelliğine gelince, Hıristiyanlar İsa'yı vaadedilen Mesih olarak kabul etmişlerdir. Buna göre İsa-Mesih, beşeriyetin günahlarına "kefaret" olarak gelmiş ve bu günahın kalkması için de çarmıha gerilmiştir Bu inanç, Hıristiyanlığın mesih inancına dayalı çok önemli bir inançtır. Şüphesiz bu inanç, İncillerde temellendirilmiştir.[4] Bu anlayış içinde Hıristiyan ilahiyatı, İsa'nın kendisine hizmet edilmeye değil, ancak hizmet etmeye ve birçokları için canını fidye vermeye geldiğini inanç ilkesi olarak benimsenmiştir.

Kefaret doktrinine göre İsa, Allah'ın oğlu olarak babasının yanında bulunmuş ve Allah'ın emriyle gökten inerek insanları kurtarmak için onlara benzer hale gelmiştir. İsa, insanlık için, bir kefaret olarak kurban olmuş ve onun şahsında beşerin boynundaki "günah yükü, asli suç" kaldırılmıştır. Beşeriyetin

---

[3] I. Korintos : 7/32-33.

[4] I. Yuhanna : 4/10.

Adem'den beri sırtında taşıdığı günahı kendi canıyla ödeyen İsa Mesih, çarmıha gerilmiş, gömülmüş ve sonra da diriltilerek görevini tamamlamış ve Allah'ın sağına oturmuştur.

Hıristiyanlığın din özelliğini oluşturan önemli unsurlardan birisi de Teslis doktrinidir. Birde üç, üçte bir düşüncesiyle, monoteist doktrinde yer aldığını ileri süren Hıristiyan dini, monoteizmi Teslis içinde sunmaya çalışmaktadır. Hıristiyan teslis doktrinin temelinde Baba=(Allah) bulunmaktadır. O her şeyin yaratıcısıdır. Cevherinde, baba Allah, oğul Allah, Ruhul Kudüs olarak görünürse de BİRDİR ve bölünme kabul etmez.

Teslis'in ikinci uknumu olan OĞUL, yani İsa, babanın cevherinden kabul edilerek Hak ilah sayılmıştır.

Teslis'in üçüncü unsurunu "Ruhul Kudüs" meydana getirmektedir. 381'de toplanan İstanbul konsilinde Kutsal Ruh, Baba ve Oğulla aynı cevherden olduğu kabul edilerek aynı seviyede ilah olduğu ilan edilmiştir.

Teslis doktrini, Hıristiyan dininin en önemli unsurlarından birini teşkil eder. Tarih boyunca, Teslis'in unsurları üzerinde bir çok tartışma yapılmış; Teslis'e dayalı bir çok mezhep meydana gelmiştir.

Hıristiyanlık din olarak, dünya görüşünü ruhbaniyet üzerinde merkezileştirmektedir. Ruhbaniyet, dünya ile ilgili şeylerden yüz çevirerek, insanın kendini dini pratiklere ve deruni temizliğe vermesidir. Bunun için önemli olan, göklerin melekutuna girmekti. Bunun da yolu fakirlikti. Çünkü "zenginler hakkında göklerin krallığına girmeleri konusunda derin kaygılar vardı."[5] Bunun üzerinde İsa, "dağdaki vaazda" çok durmuştur.

Din olarak Hıristiyanlık'ta dikkatimizi çeken diğer önemli bir yön de dünyanın sonundaki "Tanrısal Krallık"tır. İsa, dünyanın sonunda, gelecek ve bu Tanrısal Krallığı tesis edecektir. İsa'nın dünyanın sonunda tesis ettiği bu krallıkta kurtla kuzu birlikte yaşayacak ve silahlar saban demiri olacaktır. Şeytan İsa tarafından kükürt kuyusuna atılacak ve yeryüzünde adalet sağlanacaktır.[6] İsa'nın ikinci gelişi ile yani parousie ile ilgili İsa'nın muhteşem gelişi İncillerde anlatılmaktadır.[7]

---

[5] Matta : XIX/23; Markos: X/23; Luka:XVIII/24.

[6] Yuhanna'nın Vahyi : XX/7-10.

Hıristiyan dininde dünyanın sonundaki Tanrısal krallığın, Mesih gibi Hıristiyan mesajının merkezini oluşturduğu görülmekte ve İsa'nın bu olayda yine, ana rolü oynadığı görülmektedir. Sadece Matta'da 34 yerde "Semavi Krallık" geçmektedir. Yine İncillerde "Tanrının Krallığı" tabiri de kullanılmaktadır.[8] Dünyanın sonunda İsa tarafından kurulacak olan bu tanrısal krallık, bir anlamda yeryüzüne barış getirecektir. İsa, yeryüzündeki bütün kötülükleri yok edecek, krallığı Tanrı'ya teslim edecektir.[9]

Hıristiyanlıkta sakramentler olarak ileri sürülen "kilise esrarı" da aslında Hıristiyan cemaatının kilise ile bütünleşmesini sağlayan pratiklerden başka bir şey değildir. Sakramentlerden bir kısmı İsa-Mesih'le bütünleşmeyi, bir kısmı Hıristiyan cemaatının üyeliğini bir kısmı da ruhani olgunlaşmanın bazı yönlerini ortaya koymaktadır.

Kısaca Din olarak Hıristiyanlık, insanın tabiatını ruhbaniyete teslim etmeyi ve dünyadan tiksinmeyi hedef almış durumdadır. Hıristiyanlığın hedefi dünyayı topyekün bir manastır yapma idealine bağlıdır. İnsanlığın kurtarıcısı olan İsa Mesih'in cemaati içinde yer alma ve Hıristiyan mesajlarına sıkıca bağlanma, bir Hıristiyan mü'min için kurtuluşa ermenin yegane yolunu teşkil etmektedir. Bu açıdan Hıristiyanlık, bir teslimiyet, bir feragat ve dünyadan uzaklaşma dinidir. Bu durumda Hıristiyanlığın bu dünya ile ve bu dünyanın işleriyle, en azından teorik planda alakasının olduğunu söylemek zordur.

---

[7] Matta : XXVI/30, Luka: XXI/27.

[8] Matta VI/10.

[9] Korintoslular I. Mektup, XV/24.